

Българска Сбирка.

Франьо Прешернъ.

(Едно народно празднество у словенцитъ).

Отъ С. С. Бобчевъ — София.

На 28 августъ т. г. (10 септемврий н. с.) въ обла Любляна, хубавата столица на Словенско, се извърши едно знаменателно тържество. Братскиятъ намъ словенски народъ, — споредъ нѣкои историци най-гѣсно свързания по еднакво произхождение и мѣстопребиване съ старитѣ българи, — въздаде заслужена почитъ на най-великия си синъ, на славния си поетъ, на народния пророкъ и подвижникъ — Франьо Прешернъ. На тоя словенски гений народътъ, съ своята лепта, въздигна хубавъ паметникъ.

Деньтъ 28 авг. е билъ цѣло народно празднество. На него сж били поканени да участвувать и нѣкои прѣдставители отъ другитѣ славянски земи: тукъ сж били градския кметъ на Прага Д-ръ Србъ, депутатътъ Херолдъ, и знаменитиятъ чехски поетъ Врхлицки; тукъ е билъ загребскиятъ кметъ Миланъ Амрушъ и личниятъ хърватски беллетристъ — Любомиръ Бабичъ (Ксаверъ-Джалски); тукъ е билъ прѣдставительтъ на сръбската столица — Главиничъ. Случаенъ руски прѣдставитель е билъ младиятъ публицистъ и к. доцентъ при Петербургския университетъ г. Заболотский.

Обиколень отъ прѣдставители на славянски народи, глгобоко съчувствующи на неговото възраждане, културно и политическо прѣуспѣване, словенскиятъ народъ отпразва съ справедлива гордостъ славата на националния си гений. Прѣзъ люблянскитѣ равнини, прѣзъ гори и джбрави разнесе се ехото на хвалебния химнъ дори до родното село на поета — Врба, прославена въ неговата дивна поезия...



Франьо Прешернъ се е родилъ въ края на м. ноемврий 1800 год. И днесъ на любопитния туристъ сочатъ въ Врба, недалечъ отъ Бледското езеро, стара селска къща, въ която най-великиятъ словенски поетъ е зарналъ първитѣ лъчи на живота. Първи синъ въ челядта, — баща му Симонъ ималъ три сина и петъ дъщери—любимецъ на майка си, порасълъ, галенъ отъ всички, въ неговия характеръ винаги се е пробивала пѣжната черта на сърдцето. Начално училище той почналъ въ Рибница, довършилъ въ Люблина, гдѣто на 1813 се записалъ за ученикъ въ гимназията. Той билъ първи ученикъ и, важното е, че той рано стъпилъ на свои крака, почналъ да учи по-малкитѣ и отъ частни уроци вече можалъ не само себе си да издържа, но и да помага на другитѣ си двама брата.

На гимназиялния още чинъ Прешернъ се запознава и завързва тѣсно приятелство съ двама много заслужили въ възраждането на народа си словенци—книжовника Матей Чопъ и фолклориста —Андрѣя Смола. Следъ завършването на гимназията съ блѣсково отличие, Прешернъ отива въ Вѣна и се записва за студентъ по юридическия факултетъ въ тамошния университетъ.

И въ Вѣна Прешернъ е можалъ да се поддържа самъ, като е работилъ неуморно, писалъ, а, главно, прѣподавалъ частни уроци. Борбата съ живота още тогазъ му отворила очитѣ. Той още тукъ видѣлъ колко е необходима свободата за възраждането на единъ народъ. Въ 1828 г. Прешернъ завършва юридическото си образование, като издържа докторски изпитъ и се впуска въ тежкия животъ...



Отъ Вѣна, гдѣто студентътъ се запознава, между друго, съ чешкия писателъ и народенъ дѣецъ Челаковски, съ нѣмския поетъ графъ Ауерспергъ (Анастаси Гринъ), съ Копитара, Прешернъ издаде първия си поздравителенъ гласъ къмъ Словенско въ пѣсенъта си Dekletom, печатана въ 1827 г. въ Люблианския „Pllirski List,“ брой втори, по словенски и въ нѣмски прѣводъ. Встъпването на Прешерна въ живота срѣща спънки. Четири години той прави даромъ стажъ, за да добие едно магистратско мѣсто. Най-послѣ той се принуди да стане служащъ въ Целовацъ въ адвокатската кантора на Д-ръ Хробатъ, гдѣто остана повече отъ десетъ години.

И нѣщо достойно за забѣлѣжване, въ това врѣме на лишения и трудности, които би отчаяли и най-рѣшителния човѣкъ, духътъ на Прешерна не отпада. Напротивъ, той се калява, уяква, добива жилавость и износливостъ. Тукъ въ Целовацъ той се запознава съ Станко Вразъ, съ поета Водникъ и др.

Въ това именно врѣме приятелътъ му Чопъ основа въ Любляна сл. „Краньска Чбелица“. Около това списание се завърта една дружина отъ свѣтли дѣйци, съ които е билъ Прешернъ, поставили си задача да будятъ Словенско, да внесатъ въ срѣдата на народа свѣсть и съзнание, да го извикатъ на човѣшки животъ. Съ Прешерна, освѣнъ Чопъ, човѣкътъ съ деветнайсе езика, знаменитъ мислителъ, сж били и Андрея Смола, Кастелиць, Зупанъ:

„Чбелица“ е била стожеръ, около който се е завъртѣло народно, культурно, священно хоро. Отъ тука се е давалъ тона на борбата по цѣло Словенско. Отъ тукъ, като изъ срѣдищно огнище, сж изкачали искритѣ на идейното оживотворение. „Чбелица“ сгрѣвала и освѣтлявала цѣла словенска срѣда.



Борбата се водѣше енергично. Врагътъ бѣше, нѣмско-маджарския елементъ, който гасеше, между друго, словенскитѣ искри. Жъртвитѣ не умориха борцитѣ. Чопъ гине отъ вълнитѣ на р. Сава и извиква въ душата на Прешерна дивнитѣ онѣзи пѣсни „Vsmomin Matija Sora“, които издаватъ човѣка, оплакващъ една тежка, безвъзвратна, скъпа загуба. Още по-глубока е била скърбътъ му при загубата на Андрея Смола.

Едвамъ въ 1846 год., слѣдъ 14 годишно чакане, единъ видъ ново стажуване, Прешернъ добива мѣсто адвокатъ въ Краина. Скоро тукъ го обикнаха всички богати зарадъ честността, — сиромаситѣ зарадъ безкористността и милостинята му.

Въ 1847—1848 г. Прешернъ издава своитѣ сборки „Поезия“, отъ които нѣкои кѣсове сж бивали запрѣтвявани. Тѣзи поетически творения падатъ като гръмъ срѣдъ народната маса. Тѣ будили и свѣстявали. Особно е забѣлѣжителна неговата поема: „Кръсть при Савица“.

Голяма часть отъ неговитѣ пѣсни и творения сж прѣведени на чужди езици.

На 9 февр. 1849 год. Франьо Прешернъ прѣдалъ Богу духъ. Но той не умрѣ за словенцитѣ. Той живѣ и живѣе и

до сега у тѣхъ чрѣзъ скжпитѣ поетически паметници, които и днесъ сж най-четенитѣ въ Словенско.



Не токо тѣй му се дига всенароденъ паметникъ въ Бѣла Люблина. Той е писалъ не само съ кръвь отъ сърдцето си, съ енергията на нервитѣ си, но той е внесалъ цѣлото си сърдце и душа въ туй писане.

Рѣчитѣ на такива видни словенци, като прѣдседателтъ на специалната комисия патриотъ и градски началникъ *Хрибаръ*, на *Д-ръ Ив. Тавчаръ* и др. направиха оцѣнка достойна за заслугитѣ на Прешерна. Мнозина намѣрватъ, че Прешернъ може смѣло да се постави на редъ съ Пушкина, Мицкевича, Маджуранича.

Той не само задѣваше национални мотиви, но и общославянски. Отъ това гледище, той бѣше поетъ и на славянството.

Паметникътъ, поставенъ Прешерну, е дигнатъ съ срѣдства на словенския народъ. Той доказа своята глбочайша признателность къмъ твореца на едва страдалческа поезия, но поезия, която извиква вѣра и надѣжда.

Казахме, и славянски прѣдставители сж се явили да изкажатъ своето глбочо почитание къмъ поетовата паметь...

Ако бѣлгарскиятъ книжовенъ свѣтъ не се отзова на словенския народенъ праздникъ, то не е отъ незачитане Прешерновото име... Въ всѣки случай ние изпроваждаме искрененъ привѣтъ на братята словенци по случай на откритието Прешернова паметникъ и пожелаваме щото сѣмето на Прешерна, отъ което има толкозъ богата жетва, да не оскудѣва.

Дай Боже пълно национално тържество!

София, 15 септ. 1905 г.